

Kasvatuskumppanuusopas Humana Metsäapilan työntekijöille

Alina Virolainen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kasvatuskumppanuusopas Humana Metsäapilan työntekijöille

Alina Viroalinen

Sosionomi

Opinnäytetyö

5/2024

Alina Virolainen

Kasvatuskumppanuusopas Humana Metsäapilan työntekijöille

Vuosi

2024

Sivumäärä

42

Opinnäytetyön tarkoituksena oli, tuottaa opas Metsäapilan työntekijöille kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita. Toimeksiantajana toimi sijaishuoltopaikka Metsäapila.

Opas tarjoaa käytännön työkaluja ja teoreettista taustaa kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen työyhteisössä. Työssä avataan kasvatuskumppanuuden teoria, lastensuojelua, sijaishuoltoa ja omaohjaajatyötä. Opinnäytetyössä käytettiin lomakekyselyä työryhmälle. Kysely toteutettiin strukturoituna ja niiden avulla kerättiin tietoa työryhmän näkemyksistä ja tiedoista koskien kasvatuskumppanuutta.

Keskeisenä tuotoksena syntyi opas, joka sisältää kasvatuskumppanuuden periaatteet ja pohdinnan kunkin osion jälkeen. Opas tarjoaa työntekijöille selkeän viitekehyksen ja käytännön työkaluja kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen. Oppaan arviointi perustui työryhmän antamiin vastauksiin kyselyssä sekä oppaan käytettävyyteen. Opasta voidaan käyttää työntekijän perehdytyksessä tai voi pohtia omaa työtä kasvatuskumppanina. Kehittämisehdotuksena kasvatuskumppanuuteen on ottaa huomioon monikulttuurisuuden ja vanhempien rooli kasvatuskumppanuudessa.

Asiasanat: Kasvatuskumppanuus, lastensuojelu, sijaishuolto

Laurea University of Applied Sciences

Abstract

Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Sciences

Alina Virolainen

Educational Partnership Guide for Humana Metsäapila Employees

Year

2024

Pages

42

The purpose of the thesis was to produce a guide on educational partnership for the employees of Metsäapila. The aim of the thesis was to increase the awareness of Metsäapila's employees and to implement the principles of educational partnership. The Commissioner was the foster care facility Metsäapila.

The guide offers practical tools and theoretical background for implementing educational partnership in the working community. The work explores the theory of educational partnership, child welfare, foster care, and self-directed work. A questionnaire was used for the working group in the thesis. The survey was carried out in a structured manner, information was collected about the working group's views and information regarding educational partnership.

The main output was a guide that contains the principles of educational partnership and reflection after each section. The guide provides employees with a clear reference framework and practical tools for implementing educational partnership. The evaluation of the guide was based on the answers given by the working group in the interviews and the usability of the guide. The guide can be used in employee orientation or for reflecting on one's work as an educational partner. A development proposal for educational partnership is to take into account multiculturalism and the role of parents in educational partnership.

Keywords: Educational partnership, child welfare, foster care

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kasvatuskumppanuus	7
2.1	Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutuksen periaatteet.....	7
2.2	Työntekijä kasvattajana	8
3	Lastensuojelu	10
4	Sijaishuolto.....	11
4.1	Lastensuojelulaitos	12
4.2	Yhteistyö lapsen, omaohjaajan ja vanhemman välillä.....	12
5	Työelämäyhteistyökumppani	13
6	Opinnäytetyön toteutus	14
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	14
6.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	14
6.3	Oppaan suunnittelu ja toteutus	15
6.4	Kasvatuskumppanuusopas Metsäapilalle	17
6.5	Oppaan arviointi.....	18
6.6	Eettisyys ja luotettavuus	18
7	Pohdinta	19
	Lähteet.....	21
	Liitteet	23

1 Johdanto

Kasvatuskumppanuudesta on tehty opinnäytetöitä toiminnallisena ja laadullisena tutkimuksena. Kasvatuskumppanuuden kehittämistä oli päiväkodeilla, mutta sijaishuollosta se puuttui. Tätä halusin lähteä kehittämään. Kasvatuskumppanuus on yhteistyötä vanhempien ja työntekijöiden välillä. Käsittelin kasvatuskumppanuutta lastensuojelun näkökulmasta. Lastensuojelussa lapsen kasvu ja kehitys on otettava huomioon ja vanhempia tuettava lapsen kasvattamisessa. Työntekijän rooli lastensuojelussa lapsen ja vanhemman välillä on tärkeää, jotta lapsen ja vanhemman suhde säilyy.

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja työntekijän sitoutumista lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimisen tukemiseksi. Kumppanuudessa työntekijä toimii ammatillisesti, tietoisesti ja tavoitteellisesti lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien turvaamiseksi yhteistyössä vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuuden periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. (Kekkonen 2022; Koskela ja Kekkonen 2006, 32-40.)

Metsäapila on Humanan yksikkö, joka sijaitsee Nummelassa. Metsäapila on yksi Puolen-hehtaarin Metsän yksiköistä, yksiköitä on yhteensä kuusi. Metsäapila on seitsemän paikkainen lastensuojelun erityisyksikkö. Erityisosaamista Metsäapilan henkilökunnalla on käytöshäiriöisten ja kiintymyssuhde traumatisoitujen lasten hoitoon ja kasvatukseen, sekä neuropsykiatrisista haasteista oirehtiviin lapsiin. Metsäapilaan voidaan sijoittaa lapsia huostaanottona tai avohuollon sijoituksena. Lapset voivat olla iältään 0-18-vuotiaita. Kuntouttava arki ja omaohjaajatyö ovat arjen tärkeitä palikoita. Myös kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa on tärkeää Metsäapilassa. (Humana 2023a.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli, tuottaa opas Metsäapilan työntekijöille kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita.

Tässä raportissa on käytetty ChatGPT:tä tekstin kieliasun muokkaamiseen ja tekstin sujuvoittamiseen.

2 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on työntekijöiden ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimintaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus on tasavertaista vuorovaikutusta työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Koskela & Kekkonen 2006, 11.) Kasvatuskumppanuus terminä on tutumpi varhaiskasvatuksessa, mutta kasvatuskumppanuus termiä ei käytetä enää varhaiskasvatussuunnitelmassa, joka on päivitetty 2022 vuonna. Siellä puhutaan vanhempien ja työntekijöiden yhteistyöstä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Edelleen vanhempien ja työntekijöiden tärkeänä tehtävä on luottamuksen rakentaminen ja tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä molempien kunnioitus, jotka auttavat kasvatus tehtävässä. (Opetushallitus 2022, 37.)

Kasvatuskumppanuus on perhelähtöistä, jolloin työskennellään yhdessä perheen ja työntekijöiden kanssa. Molemmilla on omat roolit ja tiedot lapsen kasvatustyössä. Kasvatuskumppanuus rakentuu vuorovaikutustaidoista. Kasvatuskumppanuutta ohjaa vuorovaikutus, johon kuuluu kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. (Kekkonen 2012, 42-43.) Kekkonen (2012) kertoo että kasvatuskumppanuudessa kyse on suhdetyöstä, suhteiden synnyttämisestä, tuottamisesta ja sen ylläpitämisestä. Suhdetta ja vuorovaikutusta on vaikea erottaa ja tämä selittyy sillä, että suhde ja vuorovaikutus menee limittäin. (Kekkonen 2012, 51.)

Sijaishuollon ja kodin yhteistyö sijoituksen alkaessa ja sijaishuollon aikana on tärkeää, jotta lapsen kehitys ei kärsi. Yhteistyön avulla varmistetaan, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja huolenpidon jatkossakin, vaikka hän ei asuisikaan enää omassa kodissaan. Sijaishuollon tulee saada tarvittavat lapsen tiedot, jotka vaikuttavat lapsen kuntoutukseen ja hoitoon. Yhteistyö vanhempien kanssa on sijaishuoltopaikalla ja sosiaalityöntekijällä. Yhteistyö sijaishuollossa määrittyy asiakassuunnitelmassa, joka voidaan täydentää hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Myös vanhemmille tehdään asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi, jos sille on tarvetta. Asiakassuunnitelmien laatimisesta vastaa lapsen sosiaalityöntekijä. Vanhemmuuden tukeminen on yksilöllistä ja vuorovaikutus perheen kanssa on tärkeää. Vanhemmat pidetään mukana aktiivisesti, jotta sijaishuollon tavoitteet toteutuisivat ja lapsen etu tulee täytettyä. (THL 2022.)

2.1 Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutuksen periaatteet

Kasvatuskumppanuuden ydin on kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Vuoropuhelussa on tärkeää toisen kuunteleminen ja kuuleminen. Kuuleminen on suhde toiseen ihmiseen ja se edellyttää kuuntelemista, keskittymistä ja läsnäoloa, joka ilmenee toiselle ihmiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Turvallinen ja myönteinen ilmapiiri luo kuuntelemiseen pilarit, johon kuuluu myös erilaiset tunteet. (Koskela & Kekkonen 2006, 32.) Koskela ja Kekkonen (2006) mukaan ”Kuulluksi tuleminen on aina eheyttävä kokemus ja sen tähden kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate.” Kuulluksi tuleminen on tärkeä kokemus

ihmisille ja tämä prosessi lähtee liikkeelle siitä, että muodostaa käsityksen, miten ilmaisee itseään toiselle ihmiselle. Kuuntelija kuuntelee puhujan viestiä ja tarvittaessa tarkentaa ymmärtämistään lisäämättä omaa asiaansa. Avoin keskustelu auttaa varmistamaan, että kaikkien ajatukset tulevat kuulluiksi. (Talvio & Klemola 2017, 52.)

Kunnioittaminen on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Arvostava asenne tulee ajatuksina ja sen jälkeen vasta tekoina. Kunnioituksessa ja arvostuksessa avoimuus ja myönteisyys ovat tärkeitä. Kunnioituksessa on haasteena erilaisuuden kohtaaminen. Kuuntelemisen kautta voimme oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan ihmisiä. Kun puhutaan rehellisesti ja avoimesti voidaan osoittaa toiselle kunnioitusta. Jos salaat jotain, se viestii toiselle taas kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. (Koskela & Kekkonen 2006, 34.)

Kohtaaminen toiseen ihmiseen on ensimmäinen askel luottamukseen ja sen rakentamiseen suhteessa. Luottamus rakentuu tilan antamisella, jotta toinen voi rauhassa jakaa tarinansa, ajatuksensa ja kokemuksensa. Työntekijältä odotetaan malttia tässä vaiheessa olla ottamatta kantaa toisen kertomaan asiaan. (Mönkkönen 2018, Luku 8.2.) Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista (Koskela & Kekkonen, 2006, 36). Tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtauksia ja vuoropuhelua, että luottamus syntyy. Kun vanhemmat pääsevät vaikuttamaan lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen, rakentaa tämä vanhempien ja työntekijöiden luottamussuhdetta. Luottamukseen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset ja muistot tilanteista ja asioista. Kasvatuskumppanuuden tarkoitus onkin rakentaa luottamuksellinen suhde vanhempien vuoropuhelulle. (Koskela & Kekkonen 2006, 36.)

Dialogisessa vuorovaikutuksessa olennaista on vastavuoroisuus, johon jokainen osapuoli pääsee vaikuttamaan vuorovaikutuksen kulkuun. Asiakassuhteessa tämä tarkoittaa suhteen olevan molemminpuolista, johon ei kuulu mennä työntekijän tai asiakkaan ehdoilla. Dialogi ei ole pelkkää keskustelua. Keskustelu on pinnallista ja muodollista, jolloin voidaan puhua toisten päälle. Dialogi on yhteisen ymmärryksen rakentamista, joka auttaa vuorovaikutuksen syntymistä. (Mönkkönen 2018, Luku 5.1.) Kuulemiseen tarvitaan dialogia. Dialogi on tasa-arvoista puhetta, jossa toisen tietämys ei ole merkityksellisempää tai arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Dialogia kannattelee kuuleminen ja kunnioitus, jolloin molemmat voivat olla eri mieltä, suorapuheisia ja rehellisiä toisilleen. Dialogissa ei ole puolia, vaan se on keskustelun ydin. Dialogia on taito ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistuminen edellyttää sitä, että työntekijä erottelee omat elämän tarinansa asiakkaiden tarinoista niin emotionaalisesti kuin tiedollisella tasolla. (Koskela & Kekkonen 2006, 38.)

2.2 Työntekijä kasvattajana

Perheiden ja palvelujen välisiä suhteita voidaan sanoa asiantuntijalähtöiseksi, perhettä tukevaksi, perhekeskeiseksi tai perhelähtöiseksi malliksi. Nämä auttamisen mallit ohjaavat työntekijää tulkitsemaan yhteistyötä perheen ja eri tahojen kanssa, sekä oman roolin asettamista

ammattillisesti. Perheen kanssa työskennellessä otamme perhelähtöisen työmallin ja etäisyyttä asiantuntijalähtöiseen toimintaan. Kumppanuudessa ei ole kyse ammattitaidon kadottamisesta vaan kiinnitetään huomiota, miten työntekijä käyttää omaa osaamista, tietoa ja ymmärrystä vanhempien ja lasten saataville. Kumppanuudessa työntekijä jakaa lapsen kohdistuvia havaintoja, tietoa, kokemuksia ja ymmärrystä kunnioittavasti ja asiallisesti arkisista asioista. Työntekijällä on oman työnsä puolesta mahdollista arvostavalla tavalla antaa vanhempien tulla kuuluksi lapsen asioissa. (Koskela & Kekkonen 2006, 19-20.)

Vanhempien ja ammattilaisen käsitykset voivat vaihdella ja olla ristiriidassa toistensa näkemysten kanssa. Asiantuntijalähtöisellä ajattelulla voidaan vaan olettaa, mikä olisi lapsen tai perheen parasta. Kumppanuudessa vanhemmat ja asiantuntijat ovat tasavertaisia, eikä oletuksena ole, että ammattilaisen näkemys olisi oikea. Ensimmäinen tapaaminen luo kumppanuutta ja arvostusta yhteistyölle. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudella ovat lapsen oikeudet ja niiden edistäminen perheen ja ammattilaisten tarjoamien palvelujen välissä. (Kekkonen, 2022.)

Järvinen (2018) sanoo, että "ammattillinen käyttäytyminen ei ole vain kohteliasta, hymyssä suin toimimista, vaan usein ristikkäisten paineiden välissä taiteilua." Ammatillisuus vaatii erilaisten tietojen ja taitojen omaksumista, ja ammatillisuuden keskeistä on vuorovaikutus-, yhteistyö-, tunne- ja neuvottelutaitojen hallinta. (Järvinen 2018, 18, 144.) Jokaisella meistä on erilainen tapa vuorovaikutukseen, mihin vaikuttavat omat asenteet ihmisen kohtaamiseen. Ammatillisuuteen vaikuttavat myös yhteiskunnalliset ja työpaikan rakenteet. Eettiset periaatteet ohjaavat meitä vuorovaikutukseen ja opastavat meitä kohtaamaan asiakkaat arvokkaasti. (Mönkkönen 2018, ammatillisen kohtaamisen haasteita.)

Työntekijältä edellytetään paljon erilaisia ominaisuuksia, joista muun muassa omat arvot, toimintatapojen tarkastelu ja reflektiivinen ajattelu ovat keskeisiä. Sijaishuollossa kasvatus tapahtuu omaohjaajasuhteen kautta, josta muodostuu tunnesuhde ja tätä suhdetta säätelevät lapsen asiakassuunnitelma sekä yhteiset sopimukset. Kyetäkseen auttamaan lasta kasvamaan ja kehittymään täytyy omaohjaajan tarkastella ammatillisesti hänen ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Ohjaajan on hyvä tunnistaa lapsen käytöstä ja mitkä sen taustalla olevat syyt voivat olla sekä ottaa nämä asiat huomioon lapsen arjessa tehtävässä kasvatustyössä. Täytyy osata tunnistaa lapsen normaalit kehityksen kaaret, jotta ei aleta ylireagoimaan normaaleihin kasvuun kuuluviin vaiheisiin. Ohjaajalta odotetaan hyviä vuorovaikutustaitoja, dialogisuutta ja oman toiminnan reflektointia. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 26-27)

3 Lastensuojelu

Lastensuojelun tavoitteena on varmistaa, että lapsella on turvallinen kasvuympäristö, mahdollisuus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityistä suojelua. Hyvinvointialueet vastaavat lastensuojelu palveluiden järjestämisestä, joko itse tuotettuna tai ostopalveluna. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.) Ensisijainen vastuu lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan on vanhemmilla tai huoltajilla. Viranomaisilla on velvollisuus auttaa perheen vanhempia kasvatustehtävässä ja ohjata avun piiriin.

Lasten oikeuksien yleissopimus on astunut Suomessa voimaan elokuussa 1991. Lastenoikeuksien sopimuksen tärkeimmät tavoitteet ovat turvata jokaiselle lapselle elämän perusedellytykset ja turvallinen kasvuympäristö. Sopimuksessa on velvoitteita turvata hoiva ja huolenpito, asianmukainen terveydenhuolto sekä koulutus. Tärkeintä on varmistaa, että lapsi saa olla lapsi. Kaikkia on kohdeltava tasapuolisesti, lapsen etu on aina huomioitava ja hänen oikeutensa elämään ja kehittymiseen on turvattava. Lapsen mielipiteitä on kunnioitettava häntä koskevissa asioissa. (yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, Suomen YK-liitto, 2023.)

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut voimakkaasti, vuonna 2021 lastensuojeluilmoituksia on tehty yli 90 000 lapsesta. Avohuollon palvelussa asiakasmäärä on laskenut, mutta jälkihuollon asiakas määrä on pysynyt tasaisena, koska jälkihuollon ikäraja nostettiin vuonna 2020, kahdestakymmenestäyhdestä vuodesta kahteenkymmeneenviiteen ikävuoteen. (Hoikkala ym. 2023, 9.) Huostassa olleiden lasten määrä väheni vuonna 2021, kun vertaa edellisiin vuosiin. Myös avohuollon asiakkaiden määrä on vähentynyt 2015 vuodesta lähtien, tämä voi selittää sen, että lakimuutos korosti muiden sosiaalihuollon lapsiperhepalveluiden roolia. (Forsell & Kuoppala, 2021.)

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on taata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Vastuu lapsen hyvinvoinnista kuuluu vanhemmille tai muille huoltajille, joiden tehtävänä on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lain mukaan lastensuojelu koostuu lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta, jota tuetaan asiakassuunnitelman avulla ja järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojeluun kuuluu myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Lastensuojelulain (417/2007) 1 luvun 4 §:ssä todetaan, että lastensuojelun tavoitteena on ehkäistä lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua niihin riittävän varhain. Kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta ja toteutetaan lastensuojelua, on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lastensuojelussa tulee toimia mahdollisimman hienovaraisesti ja käyttää ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, ellei lapsen etu vaadi muuta. Jos lapsen etu edellyttää sijaishuoltoa, se on

järjestettävä viipymättä. Sijaishuollossa on myös huomioitava lapsen etu perheen jälleenyhdistämisen näkökulmasta.

Vuoden 2020 alussa tehtiin muutoksia Lastensuojelulakiin, joilla pyrittiin vahvistamaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten perusoikeuksia. Näiden muutosten myötä haluttiin varmistaa, että sijaishuollossa olevat lapset saavat hyvää kohtelua, asianmukaista huolenpitoa ja ihmisarvoa kunnioittavaa kohtelua. Lisäksi tarkennettiin yleisiä edellytyksiä, joita tulee noudattaa rajoitustoimia käytettäessä, kuten välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimuksia, sekä määriteltiin tarkemmin rajoitustoimenpiteiden kirjaamisvaatimuksia. (Hoikkala ym. 2023.)

Vanhemmilla on tarve saada lastensuojelulta entistä enemmän asiakaslähtöistä, joustavaa ja yksilöllisempää ja oikea-aikaisempaa palvelua. Toimivassa lastensuojelussa vanhemmat pitävät tärkeänä hyvää kohtaamista, kuuluksi tulemistä ja sosiaalityöntekijöiden osaamista. Vanhemmat haluavat, että heitä kuullaan, kun tehdään lainsäädäntöä. (Valtioneuvosto, 2023.) Uudistuksen tavoitteena on turvata jokaisen lapsen oikeus suojeluun ja rakentaa perheiden palveluista selkeämpi ja vaikuttavampi kokonaisuus (Valtioneuvosto, 2023). Jotta tämä tavoite toteutuu, on otettava huomioon asiakkaan äänen kuuleminen niin, että asiakasperheet pääsisivät vaikuttamaan uudistuksen alusta lähtien.

4 Sijaishuolto

Lastensuojelulain (417/2007) 10 luvun 49 §:ssä määritellään lapsen sijaishuolto. Se käsittää huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoitamisen ja kasvattamisen kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voi tapahtua perhehoidossa, laitoshoidossa tai muulla tavalla, joka vastaa lapsen tarpeita. Sijaishuoltoa valittaessa huomioidaan huostaanoton perusteet ja lapsen tarpeet, jotta voidaan säilyttää lapsen sisarusuhteet ja muut läheiset ihmissuhteet. Lisäksi pyritään ottamaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Jos perhehoitoa tai muuta sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti, lapsi sijoitetaan laitoshuoltoon. Lastensuojelulaitoksiin, kuten lastenkoteihin ja koulukoteihin, voidaan järjestää lapsen sijaishuoltoa tai sijoituksen avohuollon tukitoimena. Näissä laitoksissa tulee olla asianmukaiset tilat ja välineet lapsen tarpeiden täyttämiseksi.

Huostaanotto voi perustua vapaaehtoisuuteen tai tahdonvastaiseen, mikä tarkoittaa, että yli 12-vuotias tai vanhempi vastustaa huostaanottoa. Tahdonvastaisesta huostaanotosta päättää tuomioistuin. Huostaanotossa rajoitetaan huoltajien ja lapsen välistä oikeussuhdetta ja huostaanottopäätöksellä siirretään päätösvalta kunnan sosiaalihuoltoon. (Enroos, Heino & Pösö 2016, 35-36.)

4.1 Lastensuojelulaitos

Laitohoito katsotaan lapsen edun mukaiseksi silloin, kun lapsi oireilee haastavasti, jolloin tarvitaan erityistä ammatillista osaamista. Lapsella pitää olla oma huone, johon pääsee rauhoittumaan ja saamaan riittävästi yksityisyyttä. Laitoksessa pyritään kodinomaiseen tilaan, jossa voi viihtyä yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Riittävää ja pätevää henkilökuntaa saadaan seitsemästä hoito- ja kasvatustehtävissä toimivasta työntekijästä. Sosiaalihuollossa riittävää pätevää työntekijä on laillistettuja- ja nimikesuojattu ammattihenkilöitä eli lähihoitaja, sosionomi, sairaanhoitaja ovat näitä työntekijöitä. On todella tärkeää, että henkilökuntaa koulutetaan ja heillä on hyvä ammattitaito ja kokemusta tehtävään. Lastensuojelulaitoksia valvoo oman alueen aluehallintovirasto, joka määrää tarkemmat linjaukset henkilöstön pätevydestä. (THL 2024, Lastensuojelulaki 417/2007, laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.)

Lastensuojelulaitoksen arki on turvallista, kuntouttavaa ja mahdollisimman kodinomaista. Lastensuojelulaitoksessa arki muodostuu laitoksen päivärytmistä ja lapsen omasta päivärytmistä. Säännölliset rutiinit tuovat ennustettavuutta, turvallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa lasten arkeen. Normaali arki voi olla monelle lapselle kuntouttavaa, ja niiden asioiden opetteluun saattaa mennä paljon aikaa. Laitoksissa käytetään omahoitajaperiaatetta eli lapsella on oma ohjaaja tai ohjaajat, jotka ovat päävastuussa lapsen asioista. Lastensuojelulaitoksessa kiinnitetään huomiota korjaavaan ja korvaavaan vuorovaikutukseen sekä kiintymyssuhteisiin. (THL 2024, Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 156-163.)

4.2 Yhteistyö lapsen, omaohjaajan ja vanhemman välillä

Kun lapsi sijoitetaan lastensuojelulaitokseen, hänelle nimetään omaohjaaja, jonka tehtävänä on jäsentää lapsen arkea, toimia välittäjänä lastenkodin ja vanhempien välillä sekä hoitaa muita käytännön tehtäviä. Omaohjaajan on oltava perillä lapsen asioista ennen sijoitusta ja sen aikana. Omaohjaaja on tärkeä henkilö sijoitetulle lapselle, sillä hän auttaa rakentamaan uudelleen kiintymyssuhteita ja luo lapselle tunteen siitä, että joku on kiinnostunut hänen asioistaan. Omaohjaaja kohtaa lapsen tunteita, jotka ovat peräisin aiemmista kokemuksista ja suhteista. Kun tämä testausvaihe menee ohi, lapsi alkaa luottaa omaohjaajaan ja turvautua häneen. Tämä positiivinen luottamusuhde auttaa luomaan turvallisemman kiintymyssuhteen ja korjaamaan aikaisemmat negatiiviset suhteet. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241-242.)

Toimiva yhteistyö vanhempien kanssa antaa lapselle mahdollisuuden kiintyä sijaishuoltopaikkaansa. Kun lapsi on psyykkisesti hyvinvoiva ja tasapainoinen ja kotona voidaan taas yhdistää kasvu ja kehitys perheeseen, se on kaikkien osapuolten tavoite. Perheelle järjestetään

tutustumiskäynti sijaishuoltopaikkaan, ja omaohjaaja on läsnä ottamassa perhettä vastaan ja tutustumassa siihen. Yhteiset keskustelut auttavat saavuttamaan tavoitteet ja voivat tukea lapsen ja vanhempien välistä suhdetta. Vanhemmilla voi olla vaikeuksia nähdä lapsen kiintymyssuhdetta toiseen aikuiseen, ja tähän tilanteeseen vanhemmat voivat tarvita työntekijän apua, jotta he eivät jää yksin sijoituksen alkaessa. Lapsen ja vanhempien suhdetta on tärkeä auttaa ja tukea, jotta vanhemmat voivat osallistua lapsen kasvatukseen sijoituksesta huolimatta. (THL 2024.)

Kiintymyssuhdeteoria on sijaishuollon lähtökohtana, mutta tämä ei yksin riitä kasvatukselliseen näkemykseen eikä perheen jälleen yhdistämiseen. Jokaisen lapsen kohdalla on arvokasta tehdä perhetyötä, vaikkei lapsi kotiutuisikaan sijoituksen aikana. Sijaishuollossa annettavalla perhetyöllä on suuri merkitys lapsen kannalta, sillä biologiset vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen kykyyn kiintyä sijaishuoltopaikassa oleviin työntekijöihin. Myös vanhemmat tarvitsevat tukea sijoituksen aikana omiin tarpeisiinsa ja jaettuun vanhemmuuteen. Kun työskennellään koko perheen kanssa, se vahvistaa vanhempien roolia, perheenjäsenten vuorovaikutusta ja lisää vanhempien osallisuutta hoidossa ja kasvatuksessa yhdessä työntekijöiden kanssa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 22-23.)

5 Työelämäyhteistyökumppani

Humana tuottaa yksilöllisiä sosiaalipalveluita. Heidän visionsa on uskoa, että jokaisella on oikeus hyvään elämään. Humana tarjoaa avopalvelua, ikäihmisten palvelua, lastensuojelun laitospalvelua, vammaispalvelua, mielenterveys- ja päihdekuntoutusta ja muita palveluita: joita ovat nepsy-valmennus, fysioterapia ja hierontapalvelu Oulussa. Humana on perustettu 2001 Ruotsissa, josta Humana rantautui Suomeen 2016, kun Humana osti Arjessa Oy:n. Humana on siitä lähtien laajentanut toimintaansa ja on Suomessa merkittävä sosiaali- ja hoiva-alan työllistäjä. (Humana 2023b.)

Pienryhmäkoti Puolenhehtaarin Metsä Oy kuuluu Humanan lastensuojelun palveluihin. Metsäapila tarjoaa laadukasta ja intensiivistä hoitoa ja kuntoutusta lastensuojelun piiriin kuuluville lapsille, kodikkaassa kasvuympäristössä. Metsäapilassa on seitsemän asiakaspaikkaa avohuollon tukitoimin sijoitetulle, kiireellisesti sijoitetulle sekä huostaanotetuille lapsille. Tällä hetkellä Metsäapilan painopiste on neurokirjon diagnoosin saaneiden lasten hoitamisessa, johon liittyen yksikön henkilöstöä säännönmukaisesti koulutetaan. Yksikön arjessa toteutuu strukturoitu toiminta, lasten yksilöllisten viikko-ohjelmien mukaan toimiminen sekä tunteiden ja toiminnan vahva sanoittaminen lapsille. Metsäapilassa jokainen lapsi on aidosti tunteineen ja tarpeineen toimintamme keskiössä. Metsäapila tekee tiivistä yhteistyötä sijoitettujen lasten vanhempien kanssa ja perhetyö onkin yksi tärkeimpiä kuntoutusmenetelmiä. Metsäapilassa toimii punaisena lankana vahva kiintymyssuhdetyöskentely, omaohjaajatyö sekä perhetyö.

Metsäapilassa uskotaan vahvaan suhdeperusteisen työtteen ja kiintymyssuhdetyöskentelyn merkitykseen lapsen kuntoutumisessa. Metsäapilan työryhmällä on neuropsykiatrista osaamista sekä työryhmässä on kaksi neuropsykiatrista valmentajaa. Metsäapilan työryhmää koulutetaan koko ajan lisää muun muassa neuropsykiatriseen osaamiseen ja vuonna 2024 koulutetaan lisää neuropsykiatrista valmentajia yksikköön. (Omavalvonta suunnitelma, 2024.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Keväällä 2023 keskustelin opinnäytetyön aloittamisesta työpaikallani, josta sain yhteistyökumppanin. Heidän kanssaan ryhdyimme miettimään, mikä olisi sopiva aihe opinnäytetyölle. Päätimme yhdessä työryhmän kanssa, että tekisin opinnäytetyön kasvatuskumppanuudesta.

Opinnäytetyön kehittäminen määräytyi työpaikan tarpeesta. Lisäksi olen itse kiinnostunut kasvatuskumppanuuden teoriasta ja siitä, miten voin edistää sen käyttöä työpaikallani. Vaikka kasvatuskumppanuus on minulle tuttu käsite päiväkotimaailmasta, mielestäni sitä hyödynnetään vähän sijaishuollossa. Opinnäytetyösopimus laadittiin kesäkuussa 2023 yksikön johtajan kanssa.

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli, tuottaa opas Metsäapilan työntekijöille kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita.

6.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisessa opinnäytetyössä kehittämisen tavoite on ammatillinen tuotos, joka palvelee toimintaympäristöä. Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi tutkimuksellinen kehittämisen tapa, jonka tarkoitus on kehittää tuotosta ja raportoida, joka kuvaa tuotoksen lähtökohtia, valintoja ja ratkaisuja perustellusti. Toiminnallinen opinnäytetyön tuotos voi olla esim. opas tai tapahtuma. Toiminnallinen opinnäytetyö on kehittämistyö, jolle määritellään tavoitteet, suunnitellaan toteutus, valitaan menetelmä, aikataulutetaan ja pohditaan valmiin työn tuotosta ja arvioidaan tuloksia. (Kostamo ym. 2022, 11-15; Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö ei ole nopea prosessi vaan se voi edetä omaan tahtiin, koska kehittämistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Tämän johdosta voi tulla uusia ideoita, kysymyksiä, vaihtoehtoja, joita pitää osata rajata. Toiminnallinen kehittämistyön prosessi on vaihteittain kirjoittamista. Toiminnallinen kehittämistyö vaatii joustavuutta, koska

asiantuntijatasoa saavuttaminen ei riitä. Tarkoituksena on myös Kehittyä ammatillisesti ja samalla vuorovaikutustaidot karttuvat. (Kostamo, ym. 2022, 21-22.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullisessa tutkimusmenetelmän käytössä halutaan selvittää ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Aineiston keruussa yksilökysely tapoina ovat lomake- tai teemakyselyt. Lomakekysely on strukturoitu, kaikilta kysytään samassa järjestyksessä ja muodossa avoimet kysymykset. Teemakyselyssä se on puolistrukturoitu ja vapaampi tapa kerätä aineistoa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.) Valitsin lomakekyselyn, koska se oli sopivampi työhöni. Tein strukturoidun kyselylomakkeen (liite 1), johon työryhmä vastasi kysymyksiin, jotka olivat kaikilla samassa järjestyksessä ja muodossa. Tarkoituksena oli selvittää kasvatuskumppanuutta kokonaisvaltaisesti. Halusin tietää, mitä työryhmä tiesi kasvatuskumppanuudesta. Kyselyn avulla oli tarkoitus kerätä tietoa oppaan laatimista varten, ja kysymykset olivat suuntaa antavia siitä, mitä tietoa käytin oppaassa.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä haastateltavan kokemus valmiissa työssä ei suoraan vastaa siihen, millaiset valinnat ovat työn kannalta toimivia, perusteltuja ja kestäviä. Mutta silti aineiston keruu ja kokoaminen ovat yhtä tärkeitä vaikeiksi sellaisenaan sitä käyttäisikään. (Kostamo ym. 2022, 58-59.) Työelämäkumppani arvioi opasta, kun siihen oli tarvetta. Toiminnallinen opinnäytetyö sopii minun toteutukseeni, sillä tarkoituksena oli tuottaa opas, joka oli lähtöisin yhteistyökumppanilta ja heidän tarpeestaan kehittää kasvatuskumppanuutta. Tarkoituksena oli tuottaa konkreettinen tuotos eli kasvatuskumppanuus opas Metsäapilan työntekijöille.

6.3 Oppaan suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyö suunnitellaan työpaikan tarpeeseen ja tuodaan tietoa kasvatuskumppanuudesta ja miten sitä voidaan toteuttaa työpaikalla. Tämä työ tehdään yhteistyössä yksikön johtajan kanssa. Aluksi mietin kyselyä vanhemmille, mutta päädyin jättämään tämän pois, koska se ei tuo työlle lisäarvoa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on aina jokin tuote, niin myös minun opinnäytetyössäni oli opas. Jos opas painatetaan, pitää miettiä kuka kustantaa ja mitä toimeksiantaja haluaa painettuun oppaaseen. Oppaan tekemisessä painottuu lähdekritiikki ja miten tietoa on hankittu. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 51-53.) Vilkkä ja Airaksinen (2004, 57) kertovat, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöä käytetään väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Yhteistyökumppanin organisaation toimintatapojen mukaan tarvitaan aina organisaatiolta tutkimuslupa, kun tehdään heille opinnäytetyötä. Tutkimuslupa on myönnetty Humanalta 26.03.2024.

Tutkimusluvan saatuani lähetin Metsäapilan työntekijöille sähköpostin (liite 1.) Työntekijöillä oli aikaa vastata yksi viikko 26.3-2.4 välisenä aikana. Lähetin sähköpostia kymmenelle työntekijälle, joista seitsemän vastasi kysymyksiini. Kysymyksiä oli kuusi kappaletta (Liite 2.) Näitä kysymyksiä ei suoraan käytetä oppaassa, mutta ne antoivat käsityksen mitä tietoa oppaaseen

tarvittiin. Työntekijät tiesivät mitä kasvatuskumppanuus tarkoittaa ja kasvatuskumppanuutta pidettiin tärkeänä työssä.

Avaan seuraavissa kappalaissa vähäsen sitä, mitä työntekijät ovat vastanneet kyselyyn. Näiden vastauksien perusteella pystyin alkaa muodostaa opasta siihen suuntaan mikä palvelisi työntekijöitä. Kysely lähetettiin 10 työntekijälle ja vastauksia tuli seitsemältä työntekijältä koskien kasvatuskumppanuutta.

Työntekijät toivat esiin kyselyssä tarvitsevansa monipuolista tietoa vanhemmilta, jotta yhteistyö sujuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Tietoon kuului lapsen yksilölliset tarpeet, perheen tausta ja tilanne, vanhempien voimavarat ja mahdolliset riskit. He pitivät tärkeänä säännöllistä yhteydenpitoa ja tapaamisia vanhempien kanssa, mutta myös puheluita, viestejä ja yhdessä asioiden pohtimista. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostettiin luottamuksen rakentamista ja yhteistä näkemystä. Lapsen hyvinvointi on aina ensisijainen tavoite, ja avoimuus on avainasemassa. Tärkeää on myös tuki vanhemmuuteen ja vuorovaikutuksen tukeminen lapsen ja vanhemman välillä. Vaikka vanhempi ei olisi jatkuvasti läsnä, hänen osallisuutensa lapsen arjessa on merkittävää.

Näitä asioita kyselyssä työntekijät nostivat esiin ja pitivät tärkeänä, kun tehdään yhteistyötä vanhempien kanssa. Lapsen kasvattamisessa yhdessä vanhempien kanssa keskeistä on kuunteleminen, osallistaminen ja tuki. Vanhempien rooli on merkittävä, ja heitä kohdellaan lapsensa asiantuntijoina. Kasvatuskumppanuus tarjoaa mahdollisuuden vanhemman läsnäoloon ja vaikutusvaltaan lapsen elämässä. Kommunikointi ja yhteiset päätökset ovat avainasemassa. Toisinaan vanhempi kaipaa selkeitä ohjeita tai sovittuja toimintatapoja, kun taas toisinaan tuki ja ymmärrys riittävät. Tärkeää on kunnioittaa vanhemman näkemyksiä samalla tuoden esille lapsen tarpeita ja tunteita, jotka eivät aina ole helposti ilmaistavissa.

Kyselyssä työntekijät kertoivat laajasti, että työntekijältä vaaditaan monipuolisia taitoja, jotta kasvatuskumppanuus voi kukoistaa. Näihin taitoihin kuuluvat avarakatseisuus, vuorovaikutustaidot ja selkeä kommunikaatio, sekä kyky tukea asetettuja tavoitteita. Sanoittaminen ja yhteinen ajattelu ovat avainasemassa, samoin rohkeus ja uteliaisuus. Hyvät vuorovaikutustaidot, yhteistyökyky ja ammattitaito ovat välttämättömiä. Työntekijän on myös oltava eettinen ja valmis kohtaamaan vanhemmat ilman tuomitsevaa asennetta. Tarvittaessa työntekijän on osattava asettaa selkeät rajat vanhemman käytökselle. Lisäksi on hyödyllistä, että työntekijä ymmärtää kiintymyssuhteiden teoriaa ja ylisukupolvisia traumoja sekä niiden vaikutusta perheissä.

Opasta tehtäessä otin huomioon kyselystä saamani vastaukset muun muassa, mitä vuorovaikutukseen tarvitaan, työntekijän rooli, jotta kasvatuskumppanuus toteutuu. Oppaan sisältö on koottu kyselystä esiin nousseista asioista ja kasvatuskumppanuuteen liittyvästä

teoriasta. Oppaaseen olen laittanut pohdinta kysymyksiä, joita voi miettiä miten ne näkyvät itsessä ja työssä, kun tehdään kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa. Toteutin oppaan ensin tulostettavaan versioon eli pdf-muotoon sekä myös sähköisessä muodossa. Opasta on mahdollista päivittää ja muokata tarvittaessa. Tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita.

Asiat, jotka kyselyssä nousi esiin, oli työntekijän vuorovaikutustaidot, yhteistyön tärkeys, kuuntelu ja luottamus. Näiden pohjalta aloin rakentamaan kasvatuskumppanuuspasta. Oppaaseen valikoitui seuraavat teemat: kasvatuskumppanuus, vuorovaikutuksen periaatteet, sijaishuollon merkitys lapselle, omaohjaajatyö ja huoltajien kanssa yhteistyö. Nämä teemat nousi kyselyn pohjalta vahvasti esiin ja näitä teemoja käsittelin oppaassa ja avaan niitä työntekijän näkökulmasta.

6.4 Kasvatuskumppanuusopas Metsäapilalle

Oppaan (liite 4) rakenne koostuu kasvatuskumppanuuden periaatteista. Aluksi kerroin mitä kasvatuskumppanuus on ja mitä sillä tarkoitetaan. Käsittelen kasvatuskumppanuudesta ydintä eli vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksessa olin avannut vuorovaikutuksen perusajatuksen kuuntelemisesta, kunnioitukseen, luottamukseen ja Dialogiin. jokaisen osion jälkeen olin laittanut pohdinta kysymyksiä, työntekijä voi miettiä omassa itsessään ja työtä tehdessä.

Avasin sijaishuollon merkityksen lapselle, omaohjaajan työtä kasvatuskumppanuudesta käsin ja mitä yhteistyö vanhempien kanssa on. Pohdinta kysymykset olivat oppaan teoriaosion jälkeen. Pohdintakysymykset auttavat miettimään omaa työntekijäroolia ja miten kasvatuskumppanuutta itsessään edistää. Tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita. Tämä oppaan teoria ja pohdintakysymykset auttavat työntekijää toteuttamaan kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa.

Työntekijöille laatimani kyselystä poimin niitä asioita, jotka auttoivat rakentamaan oppaan. Kyselystä nousi esiin vuorovaikutus ja omaohjaajatyöskentely. Vuorovaikutus ja omaohjaajan rooli näkyy oppaassa ja sitä on avattu ottamalla teoriaa lähteistä, jotka tukevat kasvatuskumppanuutta ja sen toteuttamista lastensuojelussa. Opas etenee järjestyksessä kasvatuskumppanuuden teoriasta omaohjaajan työskentelyyn. Opasta ei tarvitse lukea järjestyksessä myös oppaan lukemisen jälkeen voi palata johonkin kohtaan ja jäädä pohtimaan asiaa pidemmäksi ajaksi taikka saada hyvät keskustelut aikaiseksi.

6.5 Oppaan arviointi

Kehittämistyön arvioinnin kohteena on työ, johon kuuluvat aihepiiri, idea tai ongelman kuvaus, asetetut tavoitteet, teoreettinen viitekehys, tietoperusta sekä kohderyhmä. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on saada lukija ymmärtämään mitä lähdetään tekemään ja millaiset tavoitteet työlle asetetaan. Opinnäytetyön arvioinnissa on tärkeää tavoitteiden saavuttaminen. (Vilka & Airaksinen 2004, 154-155.)

Muilta keräämä palaute ja arviointi antavat työstä laajemman käsityksen eikä jäisi kapeakokoiseksi. Palautetta kysytään oppaan käytettävyydestä ja toimivuudesta tavoitteet huomioiden. Työn visuaalisesta ilmeestä ja luotettavuudesta toivotaan palautetta ja arviointia toimintaympäristöltä. Opinnäytetyön tavoitteena on olla ammatillisesti kiinnostava ja merkittävä kohderyhmälle. Toinen arvioinnin kohde on työn toteutustapa, miten tavoitteet saavutetaan ja miten aineistoa kerätään. Kolmantena arvioinnissa on prosessin raportointi. Opinnäytetyössä arvioidaan myös omaa ammatillista kasvua. (Vilka & Airaksinen 2004, 157-161.)

Pyysin palautetta työkavereilta suullisesti sekä kyselyn avulla (liite 3) oppaan rakenteesta sekä kirjoitusvirheistä ja lisäys- tai korjausehdotuksia. Työtä muokkasinkin näiden kommenttien jälkeen. Yhteistyökumppanin pyysin palautetta sähköpostilla oppaasta. Sain palautetta ulkoasusta, joka oli palautteen antajien mielestä hyvä ja selkeä. Kirjoitus asuun sain apua ja korjasin sen mukaan. Sisällöstä pidettiin ja varsinkin kun oppaassa olevat pohdinta kysymykset tuli kunkin osion jälkeen eikä koko oppaan loppuun. Pohdinta kysymykset herättivät palautteen antajissa ajatuksia omasta toiminnasta, joka oli heidän mielestään hyvä asia.

6.6 Eettisyys ja luotettavuus

Oppaan pitää olla luettava, rehellinen, arvostava ja vastuullinen, jotta tieteellinen käytäntö toteutuu. Tieteellisiä toimintatapoja ovat toimintaympäristö, koulutus, ohjaus ja mentoointi, tieteellisen työn tekeminen, eettisyys ja ennakoointi, tutkimusaineistojen käsittely ja hallinta, yhteistyö, tekijyys, julkaiseminen ja viestintä, asiantuntija- ja arviointitehtävät. Nämä ovat pohjana hyvälle tieteellisille tavoille. Jos toiminta ei ole käytäntöjen mukaista, voi se pahimmillaan vahingoittaa tieteellisen toiminnan laatua, uskottavuutta, tekijyyttä ja yhteistyötä. Toiminta pitää olla lain mukaista. Tieteelliset teoriat, menetelmät ja tulosten tulkinnat ovat tieteellistä keskustelua, eivätkä silloin riko hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12,15.)

Kun valitsin lähteitä yritin olla tarkka, ottamalla huomioon opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoituksen. Lähdeviittaukset pyrin tekemään huolellisesti ja Laurean ohjeiden mukaisesti. Pyysin palautetta työelämäkumppanilta työn edetessä, jotta työni olisi eettinen ja luotettava. Julkaisuseminaarin jälkeen opinnäytetyö lähetetään plagiointijärjestelmään, jotta varmistetaan,

että olen tehnyt itse opinnäytetyöni enkä ole kopioinut toisen työtä. Olen käyttänyt Chat-GPT:tä kieliasun muokkaamiseen ja tekstin sujuvoittamiseen.

Tieteellisessä toiminnassa vilppi vääristää tutkittua tietoa, myös tulokset ja arvostus heikenevät. Vilppi voi olla sepittämistä, vääristelyä tai plagiointia. Sepittämistä ovat tekaistut havainnoinnit, aineisto tai tulosten esittäminen. Vääristely on muutettua tutkimustietoa. Tulos voi vääristyä, kun esitetään alkuperäistä havaintoa perusteettomasti. Plagioinnilla tarkoitetaan toisen tekemän työn käyttämistä ilman lupaa tai viittausta kyseiseen työhön. Luvaton lainaaminen on joko suoraan tekstistä otettu asia tai mukaillen tehty kopio tekstistä, jolloin esitetään teksti omanaan, ilman viittausta kenen tekstiä lainataan. Jotta tutkimus on kriittinen ja luotettava, eettisyys tulee olla kunnossa ja tämä tarkoittaa sitoutumista tutkimuksen eettisyyteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 17-18, Puusa & Juuti 2020.)

Informoin sähköpostissa, miten aineistoa tullaan käyttämään ja miten se hävitetään ja säilytetään. Myös tutkimuslupa hakemuksessa olen tämän kohdan avannut. Kysely on nimetön ja tiedot tullaan hävittämään, kun opinnäytetyö on valmis. Kyselyn vastauksia ei tallenneta minnekään muualle, kun google forms-alustalle. Kyselyssä ei kerätä mitään tunnistetietoja ja vastaaminen on vapaaehtoista. Työni on luotettava, rehellinen, arvostava ja vastuunkantoinen. Humanan organisaatio vaatii tutkimusluvan aina kun heille tehdään opinnäytetyötä ja heiltä sain tutkimusluvan 25.3.2024.

Kun tarkastellaan luotettavuutta, pyritään välttämään virheitä. Arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuteen vaikuttaa myös, miten aineisto on kerätty ja siihen yhdistetty ongelmat ja tekijän muut merkitykselliset seikat. On tärkeää myös huolehtia, ettei tutkittavien henkilöllisyys tule esiin tunnistetietojen perusteella esimerkiksi ammatti tai asuinpaikka. Luotettavuuteen vaikuttavat myös aineiston keruu ja sen käsittely. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan myös eettisesti ja luotettavasti. (Puusa & Juuti, 2020.)

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opas Metsäapilan työntekijöille koskien kasvatuskumppanuutta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita. Kehittämistyöni on onnistunut ja sain lisätä kasvatuskumppanuuden tietoisuutta ja tietoa Metsäapilan työntekijöille kasvatuskumppanuudesta. Sain vahvistettua omaa tietämystä kasvatuskumppanuudesta. Työelämäkumppani sai oppaan, joka käsittelee kasvatuskumppanuuden periaatteita ja sitä voi tarvittaessa muokata. Saavutin tavoitteeni kasvatuskumppanuuden opasta tehdessäni. Opinnäytetyöni tuotoksena tullut opas antaa kuvan kasvatuskumppanuudesta työntekijän näkökulmasta ja hänen vastuustaan olla yhteistyössä vanhempien kanssa.

Opinnäytetyön suunnitelmaa tein pitkään, mutta suunnitelman jälkeen opinnäytetyö valmistui vauhdilla. Loppu kiireestä huolimatta tein hyvän oppaan työelämäkumppanille. Opinnäytetyö kehitti kärsivällisyyttäni siihen, että työ etenee omalla painolla. Tämä oli prosessi, joka oli kuljettava omalla tavalla. Kasvatuskumppanuus aiheena sijaishuollossa on tärkeää ja miten sitä toteutetaan tai ylläpidetään. Kasvatuskumppanuus on yksi tukeva työote sijaishuollossa.

Jatkokehittämiseen kasvatuskumppanuus oppaassa voisi ottaa huomioon monikulttuurisuutta ja miten sitä tuetaan. Opasta saa ja pitää muokata tarpeen vaatiessa. Oppaassa voisi myös näkyä vanhempien rooli, mutta minun oppaassani rajasin vanhemmat pois ja tein pelkästään työntekijöille oppaan.

Lähteet

Enroos, R. Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino

Forseell, M. ja Kuoppala, T. 2021. Tilasto raportti 22/2022. Viitattu 1.11.2023
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Hoikkala, S. Muinonen, T. Palola, E. Rosberg, J. Väisänen, A. Helsinki 2023. Lasten-suojelun kokonaisuudistuksen valmistelu. Viitattu 18.8.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164950/STM_2023_r_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Humana a, 2023. Metsäapila-Nummela. Viitattu 18.8.2023. <https://www.humana.fi/lastensuojelun-laitospalvelut/lastensuojeluyksikot/pienryhmakoti-puolenhehtaarin-metsa-lohja-nummela/lastensuojeluyksikko-metsaapila-vihti/#accommodationsFactsModal>

Humana b, 2023. Viitattu. 9.11.2023. <https://www.humana.fi/tietoa-humanasta/lisaa-humanasta/>

Järvinen, P. 2018. Ammatillinen käyttäytyminen, tie onnistumiseen. Liettua: Balto print.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino OY.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Tampere: Juvenes Print.

Kekkonen, M. 2022. Kumppanuus lapsen kasvun tukena. Viitattu 23.11.2023.
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/asiakasprosessi/asiakassuunnitelma-ja-palvelusuunnitelma/kumppanuus-lapsen-kasvun-tukena>

Kostamo, P. Airaksinen, T. Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Tallina: AS Printon.

laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Viitattu 8.5.2024.

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 15.11.2023.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. E-kirja. Gaudemus oy.

Opetushallitus, 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 11.11.2023.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Puusti, A. ja Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Gaudemus Oy.

Sinkkonen, J. Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta 1. painos. Tallina: Duodecim.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023. Lastensuojelulain muutokset 1.1.2020. Viitattu 18.8.2023. <https://stm.fi/lastensuojelulain-muutokset>

Suomen YK-liitto, 2023. Lasten oikeudet. Viitattu 23.11.2023. <https://www.ykliitto.fi/yk-tee-mat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

Talvio, M. Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS kustannus.

Timonen-Kallio E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. Työpäpaperi 23/2017. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy. PDF-julkaisu. Viitattu 21.2.2024 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88paperi_2017_23_nettti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL, 2022. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Viitattu 20.11.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtymisen-ja-yhteistyö-vanhempien-kanssa>

THL 2024. Lastensuojelun käsikirja, työprosessit. Viitattu 15.1.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 24.10.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Valtioneuvosto 2023. Vanhempien ääntä kuullaan, kun lastensuojelun lainsäädäntöä uudistetaan. Viitattu 23.11.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/vanhempien-aanta-kuullaan-kun-lastensuojelun-lainsaadantoa-uudistetaan>

Vilka, H. Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Viitattu 7.5.2024

Julkaisemattomat lähteet

Tämän tekstin kieliasun muokkaamisessa on hyödynnetty ChatGPT:tä

Omavalvonta suunnitelma 2024. Viitattu 16.4.2024

Liitteet

Liite 1: Sähköposti työryhmälle.....	24
Liite 2: Kysely työryhmälle	25
Liite 3 Palautekysely	26
Liite 4 Kasvatuskumppanuus opas	27

Liite 1: Sähköposti työryhmälle

Hei kaikki,

Toivottavasti teillä on kaikilla hyvä päivä! Haluan jakaa kanssanne tietoa tulevasta opinnäytetyöstäni, ja tarvitsisin teidän apuunne tässä asiassa.

Tarkoitukseni on tuottaa opas Metsäapilan työntekijöille kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä Metsäapilan työntekijöiden tietoisuutta ja ottaa käytäntöön kasvatuskumppanuuden periaatteita.

Olen laatinut lyhyen kyselyn, jonka avulla haluan kerätä arvokasta tietoa ja näkemyksiänne aiheesta oppaan luomista varten. Kysely on nimettömänä, joten voitte vastata siihen avoimesti ja luottamuksellisesti. Kyselyyn vastaaminen vie vain muutaman minuutin, ja se olisi valtavan arvokasta opinnäytetyöni kannalta.

Opinnäytetyöni julkaistaan ja säilytetään Theseus-tietokannassa ja keräämäni tiedot hävitän, kun opinnäytetyöni on valmis.

Kyselyn vastausaika on (viikko alkaen päivämäärästä X), joten pyydän teitä ystävällisesti vastaamaan siihen mahdollisimman pian. Voitte täyttää kyselyn oman työaikanne puitteissa.

Tässä on linkki kyselyyn <https://forms.gle/ULwLQDBoktLhJVDR6>

Kiitos jo etukäteen avustanne ja yhteistyöstänne tässä asiassa! Mikäli teillä on kysyttävää tai haluatte lisätietoja opinnäytetyöstäni, älkää epäröikö ottaa minuun yhteyttä.

Ystävällisin terveisin,

Alina Virolainen

Sosionomi-opiskelija, Laurea-ammattikorkeakoulu

alina.virolainen@student.laurea.fi

Liite 2: Kysely työryhmälle

Tiedätkö mitä kasvatuskumppanuus tarkoittaa?

(Kyllä/Ei)

Kuinka tärkeänä pidät kasvatuskumppanuutta?

Mitä tietoa työntekijä tarvitsee, jotta yhteistyötä vanhempien kanssa voi toteuttaa?

Mitä on yhteistyö vanhempien kanssa?

Mikä on tärkeää vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä?

Miten lasta kasvatetaan yhdessä vanhempien kanssa?

Mitä taitoja työntekijältä vaaditaan, että kasvatus kumppanuus toteutuu?

Liite 3 Palautekysely

Mitä mieltä olet oppaan ulkoasusta ja visuaalisesta ilmeestä?

Uskotko, että opas auttaa työssä ja kasvatuskumppanuuden suorittamisessa? miten?

Onko oppaassa jotain puutteita tai kohtia, joita olisi voinut käsitellä paremmin?

Muuta kommenttia tai palautetta oppaasta?

Liite 4 Kasvatuskumppanuus opas

Sisällysluettelo

Mitä kasvatuskumppanuus on?

Mikä on vuorovaikutus?

Sijaishuollon merkitys lapselle!

Roolini omaohjaajana

Yhteistyö huoltajien kanssa

Lähteet:

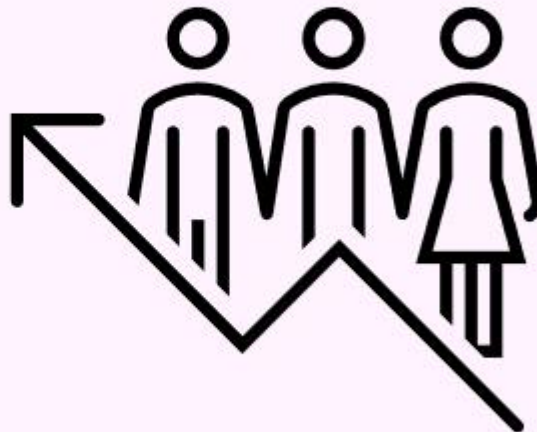
Mitä kasvatuskumppanuus on?

Kasvatuskumppanuus on työntekijöiden ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimintaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus on tasavertaista vuorovaikutusta työntekijöiden ja vanhempien välillä. (Koskela & Kekkonen 2006, 11.)

Kasvatuskumppanuus on perhelähtöistä, jolloin työskennellään yhdessä perheen ja työntekijöiden kanssa. Molemmilla on omat roolit ja tiedot lapsen kasvatustyössä. Kasvatuskumppanuus rakentuu vuorovaikutustaidoista. Kasvatuskumppanuutta ohjaa vuorovaikutus, johon kuuluu kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogia. (Kekkonen 2012, 42–43.) Kekkonen (2012) kertoo että kasvatuskumppanuudessa kyse on suhdetyöstä, suhteiden synnyttämisestä, tuottamisesta ja sen ylläpitämisestä. Suhdetta ja vuorovaikutusta on vaikea erottaa ja tämä selittyy sillä, että suhde ja vuorovaikutus menee limittäin. (Kekkonen 2012, 51.)

Sijaishuollon ja kodin yhteistyö sijoituksen alkaessa ja sijaishuollon aikana on tärkeää, jotta lapsen kehitys ei kärsi. Yhteistyön avulla varmistetaan, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja huolenpidon jatkossakin, vaikka hän ei asuisikaan enää omassa kodissaan. Sijaishuollon tulee saada tarvittavat lapsen tiedot, jotka vaikuttavat lapsen kuntoutukseen ja hoitoon. Yhteistyö vanhempien kanssa on sijaishuoltopaikalla ja sosiaalityöntekijällä. Yhteistyö sijaishuollossa määrittyy asiakassuunnitelmassa, joka voidaan täydentää hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Myös vanhemmille tehdään asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi, jos sille on tarvetta. Asiakassuunnitelmien laatimisesta vastaa lapsen

sosiaalityöntekijä. Vanhemmuuden tukeminen on yksilöllistä ja vuorovaikutus perheen kanssa on tärkeää. Vanhemmat pidetään mukana aktiivisesti, jotta sijaishuollon tavoitteet toteutuisivat ja lapsen etu tulee täytettyä. (THL 2022.)

Mikä on vuorovaikutus?

Kasvatuskumppanuuden ydin on kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Vuoropuhelussa on tärkeää toisen kuunteleminen ja kuuleminen. Kuuleminen on suhde toiseen ihmiseen ja se edellyttää kuuntelemista, keskittymistä ja läsnäoloa, joka ilmenee toiselle ihmiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Turvallinen ja myönteinen ilmapiiri luo kuuntelemiseen pilarit, johon kuuluu myös erilaiset tunteet. (Koskela & Kekkonen 2006, 32.) Koskela ja Kekkonen (2006) mukaan ”Kuulluksi tuleminen on aina eheyttävä kokemus ja sen tähden kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate.” Kuulluksi tuleminen on tärkeä kokemus ihmisille ja tämä prosessi lähtee liikkeelle siitä, että muodostaa käsityksen, miten ilmaisee itseään toiselle ihmiselle. Kuuntelija kuuntelee puhujan viestiä ja tarvittaessa tarkentaa ymmärtämistään lisäämättä omaa asiaansa. Avoin keskustelu auttaa varmistamaan, että kaikkien ajatukset tulevat kuulluiksi. (Talvio & Klemola 2017, 52.)

Pohdi:

Minkälainen kuuntelija olen? Keskitynkö? Olenko läsnä?

Olenko kiinnostunut siitä mitä huoltajat kertovat minulle?

Minkälaiset ovat omat tunteeni, kun keskustelen huoltajien kanssa?

Miten ilmaisen itseäni?

Kunnioittaminen on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Arvostava asenne tulee ajatuksina ja sen jälkeen vasta tekoina. Kunnioituksessa ja arvostuksessa avoimuus ja myönteisyys ovat tärkeitä. Kunnioituksessa on haasteena erilaisuuden kohtaaminen. Kuuntelemisen kautta voimme oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan ihmisiä. Kun puhutaan rehellisesti ja avoimesti voidaan osoittaa toiselle kunnioitusta. Jos salaat jotain, se viestii toiselle taas kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. (Koskela & Kekkonen 2006, 34.)

Pohdi:

Mitä kunnioittaminen ja arvostus tarkoittavat minulle?

Miten voisin olla vielä avoimempi työntekijänä kohdatessasi huoltajan?

Kuinka avoimesti kerron lapsen asiat huoltajalle?

Onko omien kokemusten kertominen tarpeellista?

Kuinka hyväksyn ja kunnioitan muita ihmisiä, vaikka he olisivat täysin erilaisia, kuin minä?

Kohtaaminen toiseen ihmiseen on ensimmäinen askel luottamukseen ja sen rakentamiseen suhteessa. Luottamus rakentuu tilan antamisella, jotta toinen voi rauhassa jakaa tarinansa, ajatuksensa ja kokemuksensa. Työntekijältä odotetaan malttia tässä vaiheessa olla ottamatta kantaa toisen kertomaan asiaan. (Mönkkönen 2018, Luku 8.2.) Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista (Koskela & Kekkonen, 2006, 36). Tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua, että luottamus syntyy. Kun vanhemmat pääsevät vaikuttamaan lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen, rakentaa tämä vanhempien ja työntekijöiden luottamussuhdetta. Luottamukseen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset ja muistot tilanteista ja asioista. Kasvatuskumppanuuden tarkoitus onkin rakentaa luottamuksellinen suhde vanhempien vuoropuhelulle. (Koskela & Kekkonen 2006, 36.)

Pohdi:

Annanko tilaa toiselle, jotta toinen voi rauhassa jakaa asiansa, ajatuksensa tai kokemuksensa?

Kuinka hyvä puhuja olen? Onko se vuoropuhelua?

Rakennanko vuoropuhelua huoltajien kanssa heidän kokemuksistaan? Autanko heitä kasvatustehtävässä?

Dialogisessa vuorovaikutuksessa olennaista on vastavuoroisuus, johon jokainen osapuoli pääsee vaikuttamaan vuorovaikutuksen kulkuun. Asiakassuhteessa tämä tarkoittaa suhteen olevan molemminpuolista, johon ei kuulu mennä työntekijän tai asiakkaan ehdoilla. Dialogi ei ole pelkkää keskustelua. Keskustelu on pinnallista ja muodollista, jolloin voidaan puhua toisten päälle. Dialogia on yhteisen ymmärryksen rakentamista, joka auttaa vuorovaikutuksen syntymistä. (Mönkkönen 2018, Luku 5.1.)

Kuulemiseen tarvitaan dialogia. Dialogi on tasa-arvoista puhetta, jossa toisen tietämys ei ole merkityksellisempää tai arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Dialogia kannattelee kuuleminen ja kunnioitus, jolloin molemmat voivat olla eri mieltä, suorapuheisia ja rehellisiä toisilleen. Dialogissa ei ole puolia, vaan se on keskustelun ydin. Dialogia on taito ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistuminen edellyttää sitä, että työntekijä erottelee omat elämän tarinansa asiakkaiden tarinoista niin emotionaalisesti kuin tiedollisella tasolla. (Koskela & Kekkonen 2006, 38.)

Pohdi:

Keskustelenko pinnallisesti vai dialogisesti?

Rakennanko yhteisymmärrystä, jotta vuorovaikutus syntyy?

Keskustelenko dialogisesti niin, että olette tasa-arvoisia kumppaneita keskustelussa?

Osaanko erotella oman elämän tarinat asiakkaan tarinoista?

Sijaishuollon merkitys lapselle!

Laitohoito katsotaan lapsen edun mukaiseksi silloin, kun lapsi oireilee haastavasti, jolloin tarvitaan erityistä ammatillista osaamista. Lapsella pitää olla oma huone, johon pääsee rauhoittumaan ja saamaan riittävästi yksityisyyttä. Laitoksessa pyritään kodinomaiseen tilaan, jossa voi viihtyä yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. (THL 2024, Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelulaitoksen arki on turvallista, kuntouttavaa ja mahdollisimman kodinomaista. Lastensuojelulaitoksessa arki muodostuu laitoksen päivärytmistä ja lapsen omasta päivärytmistä. Säännölliset rutiinit tuovat ennustettavuutta, turvallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa lasten arkeen. Normaali arki voi olla monelle lapselle kuntouttavaa, ja niiden asioiden opetteluun saattaa mennä paljon aikaa. Laitoksissa käytetään omahoitajaperiaatetta eli lapsella on oma ohjaaja tai ohjaajat, jotka ovat päävastuussa lapsen asioista. Lastensuojelulaitoksessa kiinnitetään huomiota korjaavaan ja korvaavaan vuorovaikutukseen sekä kiintymyssuhteisiin. (THL 2024, Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 156–163.)

Pohdi:

Mitkä asiat tuo lapselle turvaa?

Mistä arki koostuu?

Onko minulla jokin "taito" jota voin hyödyntää työssäni lapsen kanssa? Esim. Nepsy koulutus, kädentaito, harrastus, yms., jota voit hyödyntää?

Roolini omaohjaajana

Perheiden ja palvelujen välisiä suhteita voidaan sanoa asiantuntijalähtöiseksi, perhettä tukevaksi, perhekeskeiseksi tai perhelähtöiseksi malliksi. Nämä auttamisen mallit ohjaavat työntekijää tulkitsemaan yhteistyötä perheen ja eri tahojen kanssa, sekä oman roolin asettamista ammatillisesti. Perheen kanssa työskennellessä otamme perhelähtöisen työmallin ja etäisyyttä asiantuntijalähtöiseen toimintaan. Kumppanuudessa ei ole kyse ammattitaidon kadottamisesta vaan kiinnitetään huomiota, miten työntekijä käyttää omaa osaamista, tietoa ja ymmärrystä vanhempien ja lasten saataville. Kumppanuudessa työntekijä jakaa lapsen kohdistuvia havaintoja, tietoa, kokemuksia ja ymmärrystä kunnioittavasti ja asiallisesti arkisista asioista. Työntekijällä on oman työnsä puolesta mahdollista arvostavalla tavalla antaa vanhempien tulla kuuluksi lapsen asioissa. (Koskela & Kekkonen 2006, 19–20.)

Pohdi:

Mikä on minun roolini omaohjaajana?

Miten voin kehittyä omaohjaajana?

Miten jaan tietoa huoltajalle?

Työntekijältä edellytetään paljon erilaisia ominaisuuksia, joista muun muassa omat arvot, toimintatapojen tarkastelu ja reflektiivinen ajattelu ovat keskeisiä. Sijaishuollossa kasvatus tapahtuu omaohjaajasuhteen kautta, josta muodostuu tunnesuhde ja tätä suhdetta säätelevät lapsen asiakassuunnitelma sekä yhteiset sopimukset. Kyetäkseen auttamaan lasta kasvamaan ja kehittymään täytyy omaohjaajan tarkastella ammatillisesti hänen ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Ohjaajan on hyvä tunnistaa lapsen käytöstä ja mitkä sen taustalla olevat syyt voivat olla sekä ottaa nämä asiat huomioon lapsen arjessa tehtävässä kasvatustyössä. Täytyy osata tunnistaa lapsen normaalit kehityksen kaaret, jotta ei aleta ylireagoimaan normaaleihin kasvuun kuuluviin vaiheisiin. Ohjaajalta odotetaan hyviä vuorovaikutustaitoja, dialogisuutta ja oman toiminnan reflektointia. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 26–27)

Pohdi:

Mitkä ovat minun arvoni, millä teen tätä työtä?

Minkälainen on minun ja lapsen suhde? Entä minun ja huoltajan suhde?

Tiedätkö mikä on normaali lapsen kehitys?

Ymmärrätkö mitkä ovat lapsen käytöksen takana olevat syyt?

Järvinen (2018) sanoo, että "ammatillinen käyttäytyminen ei ole vain kohteliasta, hymyssä suin toimimista, vaan usein ristikkäisten paineiden välissä taiteilua." Ammatillisuus vaatii erilaisten tietojen ja taitojen omaksumista, ja ammatillisuuden keskeistä on vuorovaikutus-, yhteistyö-, tunne- ja neuvottelutaitojen hallinta. (Järvinen 2018, 18, 144.) Jokaisella meistä on erilainen tapa vuorovaikutukseen, mihin vaikuttavat omat asenteet ihmisen kohtaamiseen. Ammatillisuuteen vaikuttavat myös yhteiskunnalliset ja työpaikan rakenteet. Eettiset periaatteet ohjaavat meitä vuorovaikutukseen ja opastavat meitä kohtaamaan asiakkaat arvokkaasti. (Mönkkönen 2018, Luku 2.1.)

Pohdi:

Mitkä ovat eettiset periaatteet työssäni?

Miten voin vaikuttaa omaan työhöni?

Pitääkö jossakin kehittyä vielä lisää?

Voinko pyytää apua työkaverilta?

Osaanko reflektoida tekemistäsi itse tai toisen kanssa?

Yhteistyö huoltajien kanssa

Kun lapsi sijoitetaan lastensuojelulaitokseen, hänelle nimetään omaohjaaja, jonka tehtävänä on jäsentää lapsen arkea, toimia välittäjänä lastenkodin ja vanhempien välillä sekä hoitaa muita käytännön tehtäviä. Omaohjaajan on oltava perillä lapsen asioista ennen sijoitusta ja sen aikana. Omaohjaaja on tärkeä henkilö sijoitetulle lapselle, sillä hän auttaa rakentamaan uudelleen kiintymyssuhteita ja luo lapselle tunteen siitä, että joku on kiinnostunut hänen asioistaan. Omaohjaaja kohtaa lapsen tunteita, jotka ovat peräisin aiemmista kokemuksista ja suhteista. Kun tämä testausvaihe menee ohi, lapsi alkaa luottaa omaohjaajaan ja turvautua häneen. Tämä positiivinen luottamussuhde auttaa luomaan turvallisemman kiintymyssuhteen ja korjaamaan aikaisemmat negatiiviset suhteet. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241–242.)

Pohdi:

Osaanko ottaa vastaan lapsen tunteet sellaisena kuin ne ovat ja toimia kiintymyssuhdetta kohden?

Vastaanko lapsen arjesta ja hänen tärkeistä asioistansa ja olet yhteydessä vanhempiin eli tiedätkö lapsen asiat niin hyvin?

Olenko kiinnostunut lapselle tärkeistä asioista?

Toimiva yhteistyö antaa lapselle mahdollisuuden kiintyä sijaishuoltopaikkaansa. Kun lapsi on psyykkisesti hyvinvoiva ja tasapainoinen ja kotona voidaan taas yhdistää kasvu ja kehitys perheeseen, se on kaikkien osapuolten tavoite. Perheelle järjestetään tutustumiskäynti sijaishuoltopaikkaan, ja omaohjaaja on läsnä ottamassa perhettä vastaan ja tutustumassa siihen. Yhteiset keskustelut auttavat saavuttamaan tavoitteet ja voivat tukea lapsen ja vanhempien välistä suhdetta. Vanhemmilla voi olla vaikeuksia nähdä lapsen kiintymyssuhdetta toiseen aikuiseen, ja tähän tilanteeseen vanhemmat voivat tarvita työntekijän apua, jotta he eivät jää yksin sijoituksen alkaessa. Lapsen ja vanhempien suhdetta on tärkeä auttaa ja tukea, jotta vanhemmat voivat osallistua lapsen kasvatukseen sijoituksesta huolimatta. (THL 2024.)

Pohdi:

Tuenko lapsen ja huoltajan suhdetta?

Autanko huoltajia kasvatustehtävässä?

Tarjoanko riittävästi apua kasvatukseen huoltajille?

Toimiiko yhteistyönne huoltajien kanssa? Jos kyllä/ei mikä siinä toimii tai ei toimi?

Kysynkö huoltajien mielipidettä lapsen asioissa? Esim. miten lapsen kanssa vietetään syntymäpäiviä, miten joulua juhlistaan, mitä arvoja vanhemmat haluavat opettaa lapselle ja niin edelleen.

Kiintymyssuhdeteoria on sijaishuollon lähtökohtana, mutta tämä ei yksin riitä kasvatukselliseen näkemykseen eikä perheen jälleen yhdistämiseen. Jokaisen lapsen kohdalla on arvokasta tehdä perhetyötä, vaikkei lapsi kotiutuisikaan sijoituksen aikana. Sijaishuollossa annettavalla perhetyöllä on suuri merkitys lapsen kannalta, sillä biologiset vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen kykyyn kiintyä sijaishuoltopaikassa oleviin työntekijöihin. Myös vanhemmat tarvitsevat tukea sijoituksen aikana omiin tarpeisiinsa ja jaettuun vanhemmuuteen. Kun työskennellään koko perheen kanssa, se vahvistaa vanhempien roolia, perheenjäsenten vuorovaikutusta ja lisää vanhempien osallisuutta hoidossa ja kasvatuksessa yhdessä työntekijöiden kanssa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 22–23.)

Lähteet:

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino OY.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampere: Juvenes Print.

THL, 2022. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyo-vanhempien-kanssa>

Talvio, M. Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS | kustannus.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. E-kirja. Gaudemus oy.

THL 2024. Lastensuojelun käsikirja, työprosessit.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi>

Sinkkonen, J. Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta 1. painos. Tallina: Duodecim.

Timonen-Kallio E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeutin laitospäiväkirjan mallinnus. Työpöytä 23/2017. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy. PDF-julkaisu. Viitattu 21.2.2024

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88paperi_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Järvinen, P. 2018. Ammatillinen käyttäytyminen, tie onnistumiseen. Liettu: Balto print.